

František Xaver Svoboda – Směry života

Zpracovala Alena Kristková (170334)

ŽIVOT

F.X. Svoboda se narodil roku 1860 v Mníšku pod Brdy. Svobodův otec byl obchodník, posléze však zbankrotoval a rodina se úplně bez peněz roku 1875 přestěhovala do Prahy, kde Svoboda studoval na reálném gymnáziu, kde jej vyučoval Petr Mužák (manžel Karoliny Světlé), a poté studoval na pražské technice strojírenství. Ve svých 24 letech nastoupil do státní správy, kde pracoval jako vrchní úředník Městské spořitelny pražské. Ve 30-ti letech se oženil s Růžnou Čáповou, která byla také spisovatelkou. Mezi blízké přátele Svobodových patřili např. F.X. Šalda, Antonín Sova nebo herečka Hana Kvapilová. Roku 1914 se Svoboda stal řádným členem České akademie věd. Svoboda umírá roku 1943 a je pohřben na pražském Slavíně.

DÍLO

Svoboda sice studoval techniku, ale srdcem to byl literát a milovník umění. Už zmiňovaný učitel na gymnáziu – Petr Mužák ve Svobodovi objevil malířské umění. Svoboda již jako 15-tiletý chlapec psal své první básně, jako umělecký pseudonym si zvolil jméno Arnoštka Farkačová, pod kterým přispíval do *Květu* či *Lumíra*. Od roku 1883 píše již pod svým jménem. Některé z jeho lyrických děl jsou: *Písně milostné*, upozornil na sebe sbírkou *Chladem a teplem*, kterou pozitivně ohodnotili i Vrchlický s Nerudou. Svoboda se však nevěnoval pouze lyrice, ale i próze a dramatu. 1891 vychází Svobodovi první román s názvem *Probuzení* s motivem první lásky. O rok později je v Národním divadle uvedena divadelní hra *Směry života*. Dalšími významnými dramaty jsou např. *Rozklad* o úpadku jedné selské rodiny, *Přes tři vrchy* o nešťastném manželství. Svoboda se však nevěnoval pouze tématům vážným, ale veselohrám – *Čekanka*, *Poupě*. Typickým Svobodovým tématem je otázka morálky, pozornost věnuje negativním lidským vlastnostem jako je ziskuchtivost, důraz klade na osobní píli člověka a schopnost vypracovat se, na schopnost člověka mít radost ze života a z obyčejných věcí. Mnoho Svobodových děl bylo zfilmováno – např. román *Kašpárek* (*Roztomilý člověk* s Oldřichem Novým z roku 1941), nebo veselohra *Poslední muž* (*Poslední mohykán* z roku 1947 s Jaroslavem Marvanem v hlavní roli).

SMĚRY ŽIVOTA

Jedná se o hru ve třech dějstvích, která byla uvedena roku 1892 v Národním divadle a zaznamenala velký úspěch. Je to jedna z nejúspěšnějších Svobodových her. Děj se odehrává v Praze, hlavními představiteli jsou představitelé střední vrstvy (Soukupová s Boženou), představitelé nižší vrstvy (Antonín) i vrstvy bohatých (Červenka). Tématem této hry je první milostné vzplanutí studenta Antonína Černého k dceři jeho bytné Boženě. Chudý student Antonín je do Boženy tajně zamilován a představuje si společnou budoucnost poté, co dokončí školu a Boženu požádá o ruku. Jeho vize je však narušena rozhodnutím Boženy matky a Boženy samotné vdát se za postaršího boháče Červenku. Antonín to odsuzuje a je zároveň velmi rozrušen vývojem situace, a proto Boženě řekne, že ji miluje a ať si Červenku

nebere za muže. Ziskuchtivá Božena se však studentovi pouze vysměje. Antonín je zdrcen a žal utápí v alkoholu, dokonce ani závěrečné zkoušky neudělá. Situace je tedy vyhrocená – Božena se bude vdávat, Antonínovi rodiče přijedou do Prahy za synem, protože již nemají peněz a veškeré úspory investovali do synova vzdělání a navíc Antonín ze svého žalu nad Boženou všechny peníze od rodičů utratil. Nakonec však Antonínovi pomáhá spolužák Malík, který byl nejprve rozmařilý student, ale až Antonín mu otevřel oči, když mu ještě před svým zklamáním s Boženou vyprávěl o své čisté lásce k Boženě, o své touze žít poklidným rodinným životem se ženou, kterou miluje a o svém hlubokém vděku rodičům, kteří vše co měli, investovali do studií svého syna. Malík, pohnut úvahami svého přítele, se polepšil a po eskapádě s Boženou i svému příteli Antonínovi pomohl znovu najít správnou cestu.

Drama má tedy výrazný výchovný akcent a zdůrazňuje pomíjivost touhy po bohatství a penězích a naopak vyzdvihuje lidskou píli a vůli překonávat životní překážky. Svoboda poukazuje na neduhy soudobé společnosti, které ovšem přetrvávají až dodnes. V podobě Antonína se setkáváme s citlivým člověkem, který zná své hodnoty a přednější jsou pro něj ideály jako láska a vzdělání, oproti na příklad Boženě, která je sice stejná věková kategorie, ale je nevyzrálá a po vzoru své matky se žene pouze za penězi. Svobodovi se podařilo poměrně dobře vystihnout charakter především Antonína, který ačkoliv ví, co chce, tak podlehe citovému vzplanutí a všanc dává všechny své dosavadní úspěchy, přesto se však s pomocí přítele vrací na správnou cestu.

PRAMENY

Filmová databáze: F.X. Svoboda. Cit. 10.4.2010 [online].

Ottova encyklopedie: Cotoje. František X. Svoboda. Cit. 10.4.2010 [online].

SVOBODA, František. Směry života. Praha: Jos. R. Vilímek. 1943.